

SAAMELAISEN ILMASTONEUVOSTON ASETTAMINEN

1. Tavoitteet ja tehtävät

Ilmastolain (423/2022) 2 §:n 3 momentin 2 kohdan mukaan ilmastolain ja sen mukaisen ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmän tavoitteena on turvata osaltaan saamelaisten edellytykset ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.

Ilmastolain 21 §:ssä säädetään saamelaisesta ilmastoneuvostosta, joka on riippumaton asiantuntijaelin. Saamelaisen ilmastoneuvoston tehtävänä on ilmastolain 21 §:n 2 momentin mukaan antaa lausuntoja 9–12 §:ssä tarkoitetuista ilmastopolitiikan suunnitelmista saamelaiskulttuurin edistämisen osalta. Saamelainen ilmastoneuvosto voi suorittaa myös muita ilmastomuutokseen sekä saamelaisten kulttuuriin ja oikeuksiin liittyviä tietopohjan tuottamista koskevia tehtäviä.

Saamelaisen ilmastoneuvoston tehtäviä on täsmennetty valtioneuvoston asetuksella. Saamelaista ilmastoneuvostoa koskevassa valtioneuvoston asetuksessa (435/2023) säädetään, että ilmastoneuvoston tehtävänä on ilmastolaissa säädetyn lisäksi muun muassa lausuntojen antaminen myös muista ilmastopolitiikkaa koskevista valtakunnallisista suunnitelmista kuin ilmastolain 9—12 §:ssä tarkoitetuista suunnitelmista. Tällaisia valtakunnallisia suunnitelmia voivat olla esimerkiksi vaalikausittain valmisteltu ilmasto- ja energiastrategia sekä Suomen arktisen politiikan strategia. Ilmastoneuvoston tehtäviin kuuluu asetuksen mukaan myös muun muassa tietopohjan tuottaminen kansallisen ilmastopolitiikan vaikutusten arviointia ja seurantaa varten saamelaiskulttuurin ja saamelaisten oikeuksien näkökulmasta.

2. Asettamista ja kokoonpanoa koskevat säännökset

Ilmastolain 21 §:n 1 momentin mukaan saamelaisessa ilmastoneuvostossa tulee olla edustettuna saamelaisen perinteisen tiedon haltijoita ja edustus keskeisiltä tieteenaloilta. Saamelaista ilmastoneuvostoa koskevan valtioneuvoston asetuksen 2 §:n 1 momentin mukaan ilmastoneuvostossa on puheenjohtaja, varapuheenjohtaja sekä enintään kymmenen muuta jäsentä. Vähintään puolen ilmastoneuvoston jäsenistä on oltava saamelaisen perinteisen tiedon haltijoita. Muiden ilmastoneuvoston jäsenten on edustettava ympäristötieteitä tai muita ilmastoneuvoston tehtävien kannalta keskeisiä tieteenaloja. Asetuksen perustelumuiiston mukaan keskeisiä tieteenaloja voivat olla esimerkiksi luonnontieteet, humanistiset tieteet, yhteiskuntatieteet sekä saamentutkimus.

Asetuksen 2 §:n 3 momentin mukaan ilmastoneuvostossa on oltava saamelaisen perinteisen tiedon haltijoita saamelaisten kotiseutualueen eri alueilta ja mahdollisuuksien mukaan saamen eri kieliryhmistä.

Asetuksen 3 §:n mukaan valtioneuvosto asettaa saamelaisen ilmastoneuvoston puheenjohtajan ja muut jäsenet neljäksi vuodeksi kerrallaan ympäristöministeriön esityksestä. Ympäristöministeriö pyytää ehdotuksia tieteenaloja edustaviksi jäseniksi yliopistoilta, valtion tutkimuslaitoksilta, ilmastoneuvoston tehtävien kannalta keskeisiltä ammattikorkeakouluilta ja Suomen ilmastopaneelilta. Saamelaiskäräjät valmistelee ehdotuksen ilmastoneuvoston kokoonpanoksi saamelaisen perinteisen tiedon haltijoiden osalta. Ympäristöministeriö ja saamelaiskäräjät neuvottelevat ehdotuksesta. Neuvotteluissa noudatetaan, mitä saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 9 §:ssä säädetään.

3. Valmistelu

Valtioneuvoston asetus saamelaisesta ilmastoneuvostosta tuli voimaan 1.4.2023. Nimeämispyyntö saamelaiseen ilmastoneuvostoon lähetettiin jäseniä esittävälle tahoille 20.4.2023.

Tieteenalojen jäsenesityksiä pyydettiin asetuksen mukaisesti yliopistoilta, valtion tutkimuslaitoksilta, ilmastoneuvoston tehtävien kannalta keskeisiltä ammattikorkeakouluilta ja Suomen ilmastopaneelilta. Tieteenaloilta tuli 13 jäsenehdotusta: yliopistoilta seitsemän, valtion tutkimuslaitoksilta viisi ja Suomen ilmastopaneelilta yksi.

Saamelaiskäräjät valmisteli ehdotuksen saamelaisen perinteisen tiedon haltijoiden osalta. Saamelaiskäräjät pyysi jäsenehdotusta muun muassa kolttien kyläkokoukselta. Saamelaiskäräjien ympäristöministeriölle toimittamassa ehdotuksessa oli seitsemän ehdokasta, joista yhtä oli esitetty myös tieteenalojen puolesta. Ympäristöministeriö ja saamelaiskäräjät neuvottelivat ehdotuksesta 21.6. ja 28.6.2023 ja saavuttivat yhteisymmärryksen kokoonpanosta.

Valmistelun lähtökohtana on ollut asetuksen sallima jäsenten enimmäismäärä, eli puheenjohtaja, varapuheenjohtaja sekä kymmenen jäsentä.

4. Kokoonpano

Tieteenalojen kokoonpanon valmistelussa on arvioitu muun muassa ehdokkaiden tutkimusteemojen relevanttiutta ilmastoneuvoston tehtävien kannalta, julkaisutoimintaa, perehtyneisyyttä kansalliseen tai kansainväliseen ilmastopolitiikkaan sekä valmiuksia julkiseen keskusteluun.

Tieteenalojen kokoonpanossa on monipuolista osaamista muun muassa ilmastotieteistä, alkuperäiskansatutkimuksesta, ekologiasta ja ympäristötaloudesta. Perinteisen tiedon haltijoiden kokoonpanossa on huomioitu muun muassa poronhoidon tuntemus, käsityöt, ilmastonmuutoksen kartoitustyön osaaminen, kalastus ja perinnetiedon kerääminen.

Saamelaisen ilmastoneuvoston kokoonpano 1.9.2023-31.8.2027:

Tieteenalojen edustajat

Klemetti Näkkäljärvi (Oulun yliopisto, puheenjohtaja)

Hilppa Gregow (Ilmatieteen laitos)

Rauna Kuokkanen (Lapin yliopisto)

Päivi Meriläinen (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos)

Markku Ollikainen (Suomen ilmastopaneeli)

Henni Yläne (Itä-Suomen yliopisto)

Saamelaisen perinteisen tiedon haltijat

Esko Aikio (Utsjoki)

Antti-Oula Juuso (Enontekiö)

Raija Lehtola (Inari)

Tuomas Semenoff (Inari)

Jussa Seurujärvi (Inari)

Petra Biret Magga-Vars (Sodankylä)

5. Toimivalta

VNOS 3 § 20 kohta

Ilmastolaki 21 §